

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

i přesto, že jsme se snažili lednové číslo Kompostu vměstnat do období mezi Vánocemi a Silvestrem, je plně novoroční. Toto období vzbuzuje ve velké části lidí touhu po bilancování. Přelom roku nutí k zamyšlení, co změnou v letopočtu zaniká starého a zároveň vzniká nového. Abych se přiznal, nejsem moc velký příznivec takového hodnocení. Lépe řečeno - myslím si, že každý z nás může takový mezisoučet provést kdykoli v průběhu roku. Stejně tak, jako výhry i prohry přicházejí bez pozvání a období radosti se střídají s chvílemi temna bez ohledu na to, jaké je roční období. Ze vzdálenější perspektivy se může tento neustálý boj světla a tmy, dvou stran mince, které obě patří k ži-

Z obsahu tohoto čísla:

Můžeme i my ovlivnit sibiřskou.....	2
Ve Volyni by mělo padnout přes 80..	2
Větrolamy na Strakonicku.....	3
Ze Střelských Hoštic do Horního.....	4
Břestovec západní.....	5
Veget na pokračování – 35. díl.....	5
Mlat a ochrana stromů při výstavbě	7
Pijavka blízko nás.....	7
Večer s dokumentem - 11. díl.....	8
Pozvánky - leden 2015.....	8
Sváteční den v rodině přírodovědců.	10
Pravidla etikety na návštěvě v.....	11
O dětech, o psech a o Vánocích.....	12
Novoroční povídání o rezonančním..	12
Nenápadné skupinky stromů v.....	13
Do třetice všeho dobrého a zlého.....	13
Jedlý Kompost - Ovoce.....	14

votu, zdát jako nekonečný cyklus, tolik podobný téměř všem procesům okolo nás v přírodě i ve vesmíru.

Ve chvíli, kdy se snažíme tento přirozený koloběh přetnout a křečovitě určovat staré konce a nové začátky, může nám uniknout podstatná souvislost, která přesahuje určitě víc než období od Nového roku k Silvestru.

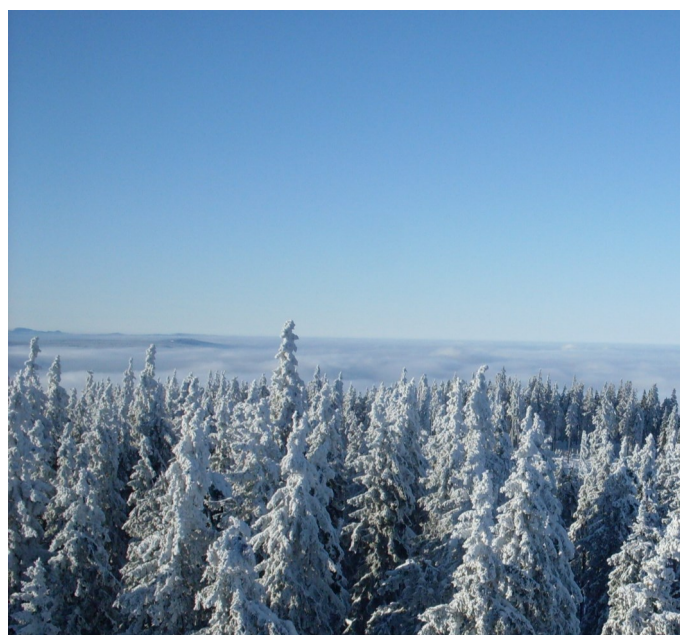

Foto -jj-

I v oblasti ochrany přírody by se určitě dalo sáhodlouze bilancovat. Myslím si však, že víc než v kterémkoli jiném oboru je právě zde nezbytně nutné vnímat vývoj stavu a jeho tendence. Pouhé reflektování současné situace nám zne-možní komplexní přístup a šance na hmatatelné změny.

Přejeme vám, aby život v příštím roce přinášel co možná nejméně nepříjemných zvrátů a aby dokázal napovědět, kam míří, co s námi zamýšlí a proč je někdy takový, jaký je. Váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Můžeme i my ovlivnit sibiřskou tundru?

Ve středu 26. 11. 2014 jsme skoro přesně po třech letech uvítali v sále strakonického gymnázia znovu paní **prof. Ing. Hanu Šantrůčkovou, CSc.**, na jejíž minulou přednášku „Co vyprávějí šumavské smrčiny“ máme ty nejlepší vzpomínky (viz [zde](#)). Tentokrát jsme probírali téma „Můžeme i my ovlivnit sibiřskou tundru?“ Někomu ta slova možná připomněla budovatelské titulky z padesátých let, případně humor Šimka a Grossmanna („... přeju vám ze srdce besedu o tundře...“), ale těm, kdo slyšeli někdy něco podrobnějšího o skleníkovém efektu, bylo už předem jasné, že bude řeč hlavně o metanu a o kysličníku uhličitým. A že odpověď na otázku z názvu bude jednoznačně kladná....

Publikum bylo početné (48 účastníků), pozorné a vděčné. Jako organizátor akce jsem byla před začátkem velice zvědavá, kdo všechno přijde a s jakým očekáváním – dobře si na to totiž pamatuji u sebe, jak zkreslené představy jsem původně o sibiřské přírodě měla a jak mi některé souvislosti vůbec nedocházely. Ne proto, že by bylo tak těžké na ně přijít, ale že mě nenapadlo se nad tím vším pořádně zamyslet. Že je na vysokém severu průměrná roční teplota velice nízká (a sice méně než – 13 °C), to ví každý. I to, že je tam sucho (průměrný roční úhrn srážek 100 – 210 mm). Že se tím zpomalují všechny přírodní pochody, například rozklad organické hmoty, i to je logické. A tak se tato hmota hromadí, a to na obrovské ploše (8,8 mil. km²). Tvoří silné vrstvy a v případě, že by se proces jejího hnití urychlil, došlo by k uvolňování nepředstavitelného množství skleníkových plynů... Když to člověk od někoho slyší, řekne si, že je to jasné. Ale jen tomu, komu takovéto úvahy vůbec někdy přišly na mysl...

„Opilý les“, foto Hana Šantrůčková

Pokračování je logické: zvýšená produkce skleníkových plynů na Sibiři by měla vliv na další oteplování a vznikl by tím začarovaný kruh. Sice by se časem zřejmě namnožily rostliny, které by vznikající kysličník uhličitý zase spotřebovávaly, nikdo ale nedokáže dnes dost dobře odhadnout, jak by to vše probíhalo a jak velké nebezpečí hrozí. Co je vidět už dnes, to je náhlé odtávání velkých ledových bloků v půdě, následkem čehož je ohrožena stabilita stromů a mnohé z nich se nakloní nebo vyvrátí. Les pak vypadá jako „opilý“ a skutečně se tento jev tak nazývá. Vzniklé prohlubně se naplňují vodou, zarůstají novou vegetací, všechno se v takových místech rychle mění – a my většinou ani nevíme, že svou činností toto vše podporujeme a urychlujeme. Přednáška nás přiměla k hlubšímu zamyšlení, což byl její hlavní účel, a navíc byla příjemným setkáním s paní Šantrůčkovou a jejím manželem, kteří oba vyučují na JČU a bydlí nedaleko Strakonice (viz článek na str 10). **-ah-**

Překopávky

Ve Volyni by mělo padnout přes 80 vzrostlých stromů

Celkem 82 vzrostlých stromů (břízy, duby, javory, olše, akáty, jasany) by mělo ustoupit plánované stavbě protipovodňových opatření (PPO) na řece Volyňce v intravilánu města Volyně. Projekt za 72 miliónů korun, který by měl být financován z větší části prostředky EU, nyní čeká na vyjádření Odboru životního prostředí MÚ Strakonice. Sem byla městem Volyně podána žádost o vydání závazného stanoviska k zásahu do významného krajinného prvku (VKP) a krajinného rázu. Dotčené porosty se nacházejí na obou březích Volyňky ve třech lokalitách (u ČOV, Na Zveřinci a u městské plovárny) a jejich likvidací by došlo k porušení prvku systému ekologické stability – lokálního biokoridoru č. 620 „Volyňka u Volyně“. Důvodem pro realizaci PPO je veřejný zájem části volyňských obyvatel, jejichž majetek je ohrožován opakujícími se rozlivy Volyňky na území města. Projektová dokumentace k záměru je v el. podobě k dispozici na webu města Volyně pod [tímto odkazem](#). Ke správnému řízení se v zákonem stanovené lhůtě přihlásila ZO ČSOP Strakonice a také místní o. s. Volyně v dolyně.

Naše organizace podala před koncem roku k probíhajícímu řízení věcné připomínky a

Část dotčeného porostu v lokalitě Na Zvěřinci, foto -vh-

pomoci analyzovat, které konkrétní úseky řeky jsou při rozlivech nejproblematictější, jakým způsobem se voda mimo koryto chová a na jaká další opatření krom výstavby povodňových hrází je třeba se soustředit. Další slabinu projektu spatřujeme v projektování hrází pouze do stávajících břehů řeky bez možnosti kontrolovaných rozlivů nad městem a částečně i v něm. Tento postup by měl za následek akceleraci povodňových vln a zhoršování situace pro sídla ležící níže po toku. Pokud by došlo k případnému kácení dřevin, je plánována na několika lokalitách ve Volyni náhradní výsadba v počtu 92 stromů – tedy v poměru ke káceným stromům přibližně 1:1. Tento poměr považujeme z důvodu mohutnosti a velkého ekologického významu kácených stromů za jednoznačně nedostačující. Projekt budeme nadále intenzivně sledovat. Naším cílem je nalézt takový kompromis, který by neznamenal prosazení jednoho veřejného zájmu na úkor veřejného zájmu jiného. **-jj-**

námítky. Zcela chápeme veřejný zájem zamýšlených PPO. Zároveň však zastáváme názor, že realizaci PPO lze v plném rozsahu provést takovým způsobem, při kterém by zůstaly předmětné cenové porosty, nebo alespoň jejich větší část, zachovány. Rámcově jsme navrhli technické možnosti, při nichž by se stavba nedostávala do kolize s hodnotnými dřevinami. Tento podnět jsme formou našich připomínek poskytli projektantům záměru i veřejnosti. Rovněž jsme upozornili na některé procesní nesrovnalosti celého záměru a vyžádali jsme si jejich doplnění. Součástí projektu např. není biologické hodnocení lokality, i když se zde vyskytují živočichové chráněné zákonem a navrhované kácení a prohrábka koryta by je přímo ohrožovala. Za nutné považujeme svolání místního šetření a veřejné projednání záměru s volyňskou veřejností. Názory místních by mohly

Větrolamy na Strakonicku

V padesátých letech minulého století koloval mezi lidmi tento vtíp: *Šel ministr Zdeněk Nejedlý za slunného počasí po Praze s rozevřeným deštníkem. Na otázku, k čemu ten deštník, odpověděl: Ano, tady je krásně, ale v Moskvě prší.*

Podle stejné filozofie rozhodl Okresní národní výbor o založení „větrolamů“ ve strakonickém okrese. V Sovětském svazu zakládali v té době ochranné lesní pásy v rovinách suchých oblastí jako ochranu půdy proti vysušování a větrné erozi, založíme je tedy i my - i přes skutečnost, že v našich klimatických podmínkách s ročním úhrnem srážek 600 až 700 mm a při zdejší konfiguraci krajiny nebyl k této činnosti logický důvod. Jak se ale později ukázalo, nebyla tato práce zcela zbytečná. Po rozorání mezí a slučování zemědělských pozemků do větších celků vytvářejí tyto lesní pásy v krajině biokoridory, které oživují její jednotvárnost a umožňují kryt pro zvěř, vytvářejí vhodné životní prostředí pro mnohé drobné živočichy a hnízdní možnosti pro některé druhy ptáků.

Výsadbou ochranných lesních pásů (OLP) byl pověřen Závod lesnicko-technických meliorací, jeden z lesních závodů Jihočeského kraje, konkrétně jeho středisko se sídlem ve Strakonících.

Práce byly zahájeny na podzim roku 1951. Větrolamy byly založeny v patnácti katastrálních územích severozápadně od města Strakonice. Celková délka pěti pásů, označených čísly I – V, je 22 km s plochou cca 50 ha. Úspěšné provedení takto rozsáhlé akce nebylo snadné. Potíže nenastaly ani tak s vlastní prací, jako spíše s následnou ochranou provedené výsadby. Zemědělci, tehdy většinou ještě soukromí, byli zásadně proti zakládání pásů na jejich pozemcích, a proto je nešetřili, ale mnohdy i úmyslně ničili, pásli v nich dobytek, používali je jako cesty ke svým polím apod. Vyžadovalo to neustálé hlídání, jednání s místními národními výbory, které ale ani samy neměly zájem se v těchto věcech příliš angažovat. Řadu let bylo proto nutné se o výsadby starat, vylepšovat poškozené úseky, ožínáním a okopáváním chránit sazenice proti buření. Pracovníků sil

OLP II u Hubenova, foto Miroslav Treybal

se k tomu naštěstí dalo zajistit dost, protože výdělkové možnosti ve vznikajících JZD byly špatné a práce žen i starší mládež na větrolamech byla vítanou možností k vylepšení rodinného rozpočtu.

OLP jsou založeny v šířce 26 m a jsou tvořeny šesti řadami hlavních dřevin, mezi kterými jsou vždy 3 řady keřů. Hlavní řady byly tvořeny sítí žaludů do hnízd (hnízdo bylo tvořeno z pěti jamek ve tvaru pětky na hrací kostce) vzdálených od sebe 3 m. Mezi nimi byla vždy vysazena sazenice jiné dřeviny, převážně lípy, javoru nebo jasanu..

OLP I. Má šířku 10,5 m a vedl původně od Velké skály na Podskalí ke Kuřidlu. Zachovala se jen část.

OLP II. Vede od Nového Dražejova ke Kuřidlu, pokračuje na jeho severní straně a propojuje lesní celky Opeřová, Hlivičná, Tisovník, Březový vrch, prochází kolem obce Hubenov, pak západně od rybníka Velké jezero a končí na kótě 550 východně od obce Třebohostice.

OLP III. Začíná u železniční trati mezi Pracejovicemi a Katovicemi, přechází řeku a státní silnici mezi Střelou a Katovicemi, pokračuje k pahorku Banina a východně od obce Krty-Hradec k lesu Tisovník.

OLP IV. Začíná východně od Katovic, překračuje hřeben a pokračuje východně od obce Mnichov. Končí u silnice z Třebohostic do Zadních Zborovic.

OLP V. Odbočuje z OLP IV nad obcí Mnichov, přechází přes pahorek Háj, obchází Mnichov po západní straně, směřuje k severu a končí u silnice mezi Zadními Zborovicemi a Hlupínem.

Jednotlivé parcely OLP byly začleněny do lesního půdního fondu. Po zrušení Závodu lesnicko-technických meliorací přešly OLP do péče Lesního závodu. Po roce 1989 byly pozemky vráceny původním majitelům, takže dnes jsou OLP rozdrobeny mezi desítky soukromých vlastníků. Jako součást lesního půdního fondu nemohou být zatím svévolně využívány k jiným účelům. Ale jaký bude jejich osud v budoucnu, je dnes těžko předvídat. **Ing. Miroslav Treybal**

Ze Střelských Hoštic do Horního Poříčí

Putování podél řeky Otavy je někdy složité pro neprostupnost břehů, zahrazené pozemky, různé vodní přítoky a jiné nástrahy. To se však netýká polní cesty ze Střelských Hoštic do Horního Poříčí. Zde naopak je cesta pohodová, až rozmazlující. Do konce je možno ji absolvovat s využitím prostředků hromadné dopravy tam a zpět nebo se jen svézt do Hoštic a domů si dojít pěšky. Já jsem to naposledy pojal jako předvečerní procházku ze Střelských Hoštic do Strakonice.

Pokud nás autobus doveze k zastávce i nedalekého pohostinství na návsi obce, nemusíme hledat naši cestu do Horního Poříčí nijak obtížně. Její začátek je nedaleko kostela sv. Martina, kde na přilehlém hřbitově odpočívá malíř Alois Moravec. Jen-

Jez u Střelských Hoštic, foto -vh-

že my se nebudeme věnovat na své cestě otázkám lidským, ale zoologickým. Zajímavá je totiž i samotná stráž nasedající na hřbitovní zeď, která ve vegetačních měsících hostí rostlinné a živočišné utečence z hřbitovních koutů. Na podzim se zde setkáme s tlejícími krajkovými tobolkami mochyně židovské, jejíž červené plody svítí v povadlé trávě. Nepřehlédneme ani hojnost plamanky lesní (*Arianta arbustorum*), která je zde v hojném zastoupení a její ulity jsou zde obzvláště hezky vybarvené. Při lepším koukání najdeme drobnou vrásčitou ulitu vrásenky okrouhlé (*Discus rotundatus*) a ještě další „zdomácnělé“ měkkýše. Také nás zaujme trylkování střízlíka obecného (*Troglodytes troglodytes*) nebo poklepávání strakapouda velkého (*Dendrocopos major*) v korunách stromů. U paty zdi by se dalo strávit hodně zoologického času. Je zde domovem celá škála stínek a mnohonozek. Ale vzhledem ke krátkému dni je lépe vykročit od prapodivného betonového „altánu“ směrem do luk k Hornímu Poříčí. Neregulovaná řeka má v těchto místech již poklidnější charakter a v chladu se průhlednost vody zvětšuje. Je dobré toho využít, prohlédnout si dno řeky a zatoulat se do drobných březních výmolů. Na rozdíl od městských částí zde kameny v řece nejsou potaženy slizkou vrstvou a při jejich zvednutí narazíme kromě larev chrostíků a pošvatek třeba na zajímavou plochou pijavici – chobotnatku plochou (*Glossiphonia complanata*). Jako bychom se vrátili do dob Dr. Václava Dyka, který ve své knize „České perly“ ve spojitosti s pozorováním kolonií chrostíků, pošvatek, zmiňovaných pijavek a kolonií perlorodek říčních (*Margaritifera margaritifera*) jmenuje ještě dalšího badatele - Wellmanna. Pod kameny se nalézají i drobní vodní měkkýši kamomilové říční (*Ancylus fluviatilis*), kteří třeba z městských vod ve Strakonicih již takřka zmizeli. Kupodivu je ve Strakonicih stále ještě možno nalézt části lastur perlorodek, a to například pod jezem u hra-

du nebo na Křemelce či u betonového mostu.

Když se přibližujeme nad Horním Poříčím k vodě, je možné, že vyrušíme hejno kormoránů velkých (*Phalacrocorax carbo*) nebo volavku popelavou (*Ardea cinerea*). Stejně tak zde občas bývá k vidění morčák velký (*Mergus merganser*). Zhruba uprostřed luk se cesta náhle zvedne do návrší zvaného Na Skalách. Zde stojí za to se zastavit a pokochat se tokem řeky Otavy. Mimo velkého kamenného kříže zde nalezneme i suché stráně s porosty stříbrné dutohlávky, mateřídoušky nebo mochny. Zhruba uprostřed lokality se dere ze stráně mocný proud snad „železité“ vody a obohacuje přilehlý háj o vodní prvek. Ptactvo je zde běžné. Sýkory, strnadi a střízlíci se proletují v planých ovocných stromech. Do Horního Poříčí je to potom už jen kousek. Pokud se vydáte po břehu řeky, můžete kromě kachen divokých a pasoucí se kozy u jezu pozorovat skorce vodního (*Cinclus cinclus*). Řeka je tu v zimě čistá, průhledná, tiše zurčící a s přicházejícím večerem nás naladí na teplo domova a na pokračování cesty z Horního Poříčí do Katovic a do Strakonice. **-vh-**

Použitá literatura:

DYK, Václav: České perly, 1. vyd., Jos. R. Vilímek, 1947.

Břestovec západní (*Celtis occidentalis*)

Tento strom patří stejně jako jilmy (viz článek pana Ing. Viléma Hrdličky v [Kompostu č. 8/2012](#)) do čeledi jilmovité (*Ulmaceae*). Listy břestovce západního jsou stejně jako u jilmu nesouměrné, na bázi slabě srdčité, 6 – 12 cm dlouhé. Květy jsou drobné a barevně nenápadné, žlutozelené. Zajímavé jsou plody – kulovité peckovice, za zralosti hnědooranžové, asi 1 cm velké. Právě kvůli plodům jsem si tento strom několikrát spletla s třešní. Břestovec západní však má plody spíše dekorativní, než konzumovatelné, s tenkou suchou dužninou, na rozdíl od břestovce jižního (*Celtis australis*), a anglického názvu pro břestovec *Sugarberry*. Břestovec západní pochází ze Severní Ameriky. Dřevo břestovců je husté a těžké, pružné, ohebné a houževnaté. Dělal se z něho kolářské výrobky, foukací hudební nástroje, vesla, hole i rybářské pruty, „triesky“, podle centra obchodu s břestovcovým dřevem, Terstu. Strom výborně snáší hubené půdy, sucho, úpal i zastínění, je odolný vůči exhalátům. Ve Strakonických jsem našla břestovec západní na parkovišti u kina OKO.

Břestovec západní, foto Eva Legátová

Ještě doplňující informace od pana Ing. Viléma Hrdličky: v Severní Americe je tento strom oblíben díky svým peckovicím více než 20 druhů ptactva a drobnými savci.

Eva Legátová

Použitá literatura:

VĚTVIČKA V.: Stromy a keře, 2. vyd., Aventinum, Praha, 2005.

VĚTVIČKA V.: Evropské stromy, 1. vyd., Aventinum, Praha, 1999.

HURYCH V.: Okrasné dřeviny pro zahrady a parky, 1. vyd., Květ, Praha 1996.

Veget na pokračování – 35. díl – Vegetariánská diplomacie

Stali jste se vegetariány nebo vegany a jste přesvědčeni o tom, že to bylo jedno z nejlepších rozhodnutí vašeho dosavadního života. V podstatě jednoduchou změnou chráníte zvířata, životní prostředí i své zdraví. Vidí to však také tak vaše okolí? I když se za posledních několik málo let pohled na tyto alternativní stravovací styly výrazně změnil k lepšímu a jsou všeobecně lépe přijímány, mnohé mechanismy v naší společnosti zůstávají stejné. Vegetariáni jsou tak ještě dnes stavěni do složité situace, kdy je jejich soucitné rozhodnutí zesměšňováno a je na ně nejrůznějšími způsoby slovně i psychologicky útočeno. Dnešní díl seriálu bude především o tom, jak se s těmito situacemi vyrovnat, pochopit je, umět jim předcházet a diplomaticky je řešit.

I když vegetariány okolí neustále přesvědčuje o opaku, neexistuje jediný relevantní a logický argument, kterým by se dal tento životní styl označit za nesprávný. Ve chvíli, kdy se zamyslíme nad tím, proč má i přesto tolik lidí potřebu jej atakovat, zjistíme, že je to právě z tohoto důvodu. Nejvýznamnější roli v tomto způsobu vnímání totiž hraje tradice - zvyk vykonávat určitou činnost bez hlubšího racionálního důvodu na základě přesvědčení, že pokud tak činí většina společnosti, jedná se o způsob správný, k němuž byly dosazeny určité běžně používané obhajující argumenty.

Zjednodušeně řečeno funguje na tomto principu celá společnost, těžko na něm budeme něco měnit a je nutné si uvědomit, že podobně fungovali vegetariáni sami ještě před svým rozhodnutím a fungují tak zřejmě v mnoha dalších oblastech. Je však důležitý pro pochopení reakcí okolí. Většina lidí na určité (i když mnohdy podvědomé) úrovni vnímá správnost takového rozhodnutí, na druhou stranu však cítí, že vnitřní přijetí těchto skutečností nutně vede k jedné ze dvou možností. Tou první je nutná změna v chování, která bude reflektovat přijaté rozhodnutí. Tou druhou je vnitřní rozpor, který cítíme, pokud přijmeme určitou skutečnost, ale nepřizpůsobíme tomu své chování. A právě neochota ke změně v chování, potažmo strach z tohoto vnitřního rozporu, je skutečnou příčinou obranného chování, které v případě obhajoby konvenčního způsobu stravování spočívá v nelogické argumentaci proti vegetariánství „za každou cenu“. V následujících deseti dílech seriálu budou rozebrány jednotlivé argumenty tohoto typu, které jsem vybral pro přednášku na prvním strakonickém Veget Festu v říjnu 2014. Jelikož se jedná o námítky pravidelně se opakující a snadno logicky vyvrátitelné, nazývám je termínem „vegetariánské mýty“.

Jsem přesvědčen, že každému z vegetariánů leží na srdci krom samotných důvodů pro jejich rozhodnutí i náhled okolí na tento životní styl. Jak dosáhnout toho, aby ustáli tyto konfrontace a aby naplno využili možnosti předávat myšlenky dále? Klíčem k úspěchu je samozřejmě pozitivní přístup. Ať jsou diskuze jakkoli nepříjemné, otázky se opakují a z určitého úhlu pohledu jsou i absurdní, je nezbytné udržení ledového klidu a věcnosti. Ve chvíli, kdy rozhovor přejde do emoční nebo agresivní roviny, šance na úspěch se snižuje. Předpokladem je samozřejmě znalost problematiky, empatie, umění přijmout volbu a způsoby ostatních. Pro jakékoli diskuze nad touto tematikou platí základní pravidla asertivity. Poněkud komplexnější přístup spočívá v pozitivním příkladu vlastní osoby, kdy je okolím tento životní styl vnímán příznivě na základě pevného zdraví, dobré kondice, psychické vyrovnanosti, osobních úspěchů apod. Lidé konfrontovaní konvenčními způsoby by se za své alternativní roz-

hodnutí nikdy neměli omlouvat nebo přecházet do zbytečné defenzivy. Měli by vždy vhodným způsobem hájit své etické principy.

Z přednášky „Deset vegetariánských mýtů“, foto Zdeněk Příbyl

Často musí vegetariáni řešit situace, které vyplývají z rozdílných stravovacích návyků a kde je možno uplatnit některé z těchto způsobů.

Jídlo v restauraci – pokud není na výběr vegetariánský podnik, mohou vzniknout problémy, plynoucí z neznalosti ze strany obsluhujícího personálu. Většina klasických restaurací nemá v nabídce kvalitní vegetariánské nebo veganské pokrmy. V těchto případech je možno menu prostudovat předem na internetu nebo ještě lépe – telefonicky se domluvit před samotnou návštěvou. Důležité je konkrétně vysvětlit, které potraviny by jídlo nemělo obsahovat, případně čím je možno je v pokrmu nahradit. Riskantní je předpokládat znalost problematiky i u zkušených kuchařů a číšníků.

Jídlo na návštěvě – pokud hostitelé neznají konkrétní stravovací návyky návštěvy, mohou být oni sami postaveni do nepříjemné situace, kdy nebudou mít co nabídnout. Vždy je lepší tuto skutečnost předem ohlásit. Elegantním řešením je donesení vlastního jídla s možností ochutnávek pro ostatní hosty – vzniká tak příležitost k nenásilnému rozhovoru, ke kterému by s největší pravděpodobností stejně došlo.

Náhodně nabídnuté jídlo (např. na pracovní schůzce, oslavě, všude tam, kde nebyla příležitost předem informovat o jiných stravovacích zvyklostech) - zde asi přichází v úvahu opatrná omluva s poděkováním za pohostinnost a s informací, že hostitelská etiketa nebyla touto situací nijak porušena. Kontraproduktivní mohou být nepřesná sdělení o absenci hladu nebo vegetariánských potravin ve výběru.

Urážlivé nebo zesměšňující poznámky – v tomto případě je zcela nutné udržet chladnou hlavu a nenechat se vyprovokovat. Vždy je šance tuto situaci vhodně zvoleným vysvětlením obrátit ve výhodu a neklesnout na úroveň toho, kdo takovou poznámku vyřknu.

Skryté náznaky šikany – v některých kolektivech (školních, pracovních i zájmových) může docházet k určitému odsunutí alternativně se stravujících lidí na samý okraj. Intenzita takových jevů má co do činění s mentální úrovní jednotlivých členů konkrétního kolektivu. Dost často je alternativní stravování spojováno v očích konvenčně zaměřených lidí i s ostatními alternativními návyky. Vegetariáni tak mají šanci změnit pouze tento náhled a dokázat svou rovnocennost a kvalitu v ostatních oblastech. Je pouze na nich samotných, aby ukázali, že i oblast stravování je hodná konstruktivního zájmu ze strany ostatních.

Mlat a ochrana stromů při výstavbě

Na celostátní „Konferenci o letničkách a trvalkách ve veřejné zeleni“ ve Strakoniciích jsme se dozvěděli, že bude mj. probíhat realizace plánované etapy rekonstrukce, obnovy zeleně v Rennerových sadech. Zda se plánovaná etapa uskuteční, není jisté, ale především mi jde o to, že se ve střední části Rennerových sadů bude pokládat asfaltový povrch. Nová řídká dlažba z lomené kamenné kostky byla sporným prvkem, nevyhovuje prý občanům města, starým lidem, dětem ani matkám s kočárky, a proto bude vytvořen nepropustný asfalt po odstranění stávajícího asfaltu a rekonstrukci zeleně. I k tomuto řešení mám výhrady. Mám přitom zkušenosti, že v podobných veřejných prostorech (malé, velké, historické i současné městské parky) se dává přednost mlatovým cestám. Rennerovy sady, které pocházejí z poloviny 19. století, jsou novověké, založené za městskými hradbami, se spoustou cestiček a stromů. Mlatové cestičky jsou pohodlné a vhodné do bezprostředního okolí lip, dubů nebo javorů. Měl by být založen polopropustný typ mlatu s ohledem ke stávajícímu kořenovému systému stromů, který nesmí být narušen. Mechanicky zpevněné kamenivo by mělo být prováděno do štěrkopískového lože, které je dostatečně propustné pro vodu i vzduch a tudíž je optimálním řešením pro kořenový systém stromů. Ve prospěch mlatových cest jasně hovoří jejich realizace ve Velharticích a Horách Matky Boží, kde již plně fungují ve prospěch všech. Ze svých zkušeností mlatové cesty podporuji, dle mých návrhů byly ve zmíněných obcích úspěšně realizovány.

K danému tématu patří i zásady realizace k ochraně stromů při výstavbě, které stanovují normy i standardy:

U ponechávaných dřevin by měly být při výstavbě dodržena následující ochranná opatření:

Ochrana kmenů stromů: kmeny stromů v bezprostřední blízkosti výkopu a v manipulačním prostoru stavby je nutno obednit do výšky minimálně 2 m. Bednění se musí vůči kmenu vypolstrovat a nesmí být nasazeno bezprostředně na kořenové náběhy stromu. Bednění musí být upevněno tak, aby nedošlo k poškození borky.

Ochrana koruny: V místech pohybu mechanizace a v manipulačním prostoru stavby se musí větve překážející pohybu vyvázat nahoru tak, aby nebyly poškozeny. Místa úvazků je nutno vypodložit vhodným materiálem (např. jutovou bandáží).

Ochrana kořenů a kořenového prostoru: hloubení případných výkopů v kořenovém prostoru stávajících stromů je třeba provádět zásadně ručně. Při hloubení výkopů nesmějí být přerušeny kořeny o průměru větším než 3 cm. Případná poranění je nutno ošetřit hladkým řezem. Konce kořenů o průměru menším než 2 cm je nutno ošetřit růstovými stimulanty, kořeny o průměru větším než 2 cm prostředky k ošetření ran. Bude-li poškozeno větší množství kotvících kořenů, může být narušena stabilita stromu!

Ochrana kořenů: V případě provádění výkopových prací v obdobích mrazů a v termínu od 1. 11. do 31. 3. je nutno kořeny chránit před promrznutím např. silnou vrstvou geotextilie. Nejvhodnější termín pro provádění výkopových prací vzhledem k vegetačním nárokům dřevin je po opadu listů do příchodu mrazů větších než $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ a na jaře po skončení mrazového období max. do poloviny dubna. Ochranu odkrytých kořenů bude také třeba provést v době, kdy zůstane výkop dlouhodobě odkrytý – chránit kořeny před vysycháním např. navlhčenou geotextilií. **Ing. Lenka Vamberová**

Obnova mlatových cest v parčíku na návsi v Horách Matky Boží, foto Lenka Vamberová

Pijavka blízko nás

Chobotnatka rybí (*Piscicola geometra*)

Nevábný, červovitý tvor zanesený do domácnosti s vánoční rybou, držící se „našeho“ kapříka nebo stěny vany - tak by se dala charakterizovat pijavka – chobotnatka rybí (*Piscicola geometra*), kterou si přineseme s koupěnou nebo ulovenou rybou, ale také někdy na holinkách, když procházíme zabahněné břehy našich vod. Jedná se o zástupce třídy Hirudinea.

Vzhledem těla se tato povětšinou šedavá, příčně proužkovaná pijavka stává druhem místně ojedinělým. Je vnějším cizopasníkem na kůži, šupinách ryb. Vyhledává si místa, kde jsou šupiny měkčí, menší nebo žádné. Ale nalézt ji můžeme i v rybí tlamičce. Živí se buněčnou tekutinou, lymfou. Pokud je vyrušena, dokáže kráčet pomocí svých přísavek na obou koncích těla po stěně přepravní nádoby jako píďalka. Jedna přísavka je menší, nesoucí čtyři oční

Chobotnatka rybí, foto -vh-

skvrny, to je ta přední. Druhá je větší, mající tvar talířku. Celkově je chobotnatka rybí velká až 5 cm. V minulosti byla cizopasníkem, který byl velmi hojný v chovných rybnících, sádkách a ušetřeny nebyly ani ryby řek. V současné době, když nakukuji do vánočních kádí, zdá se mně, že její počet klesá. Je možné, že jde o dojem čistě subjektivní, ale sledováním naší drobné zvířeny v rybnících nabývám dojmu, že současné intenzivní rybniční hospodaření nevyhovuje ani těmto tvorům. Třeba se časem k problému pijavek vrátím právě z tohoto pohledu. **-vh-**

Použitá literatura:

HRABĚ, Sergej: Klíč zvířeny ČSR, ČSAV, 1954.

HUDEEC, Karel: Příroda České republiky: průvodce faunou, 1. vyd., Academia, Praha, 2007.

Večer s dokumentem - 11. díl

„Consuming kids“ – Konzumní děti aneb komercializace dětství

Pokud vám až tolik nevadí nechat se čas od času vyvést z míry, na dnešní dokumentární tip si určitě najdete necelou hodinku času. K tomu, aby se některý snímek stal až možná šokujícím, nemusí obsahovat záběry z války ani týraná zvířata. Bohatě postačí, když se dotkne skupiny v naší společnosti nejzranitelnější – našich dětí – a ukáže, v jakých rovinách a skrytě společnost sama na tuto skupinu zákeřně útočí. Americký dokument z roku 2008 samozřejmě hodnotí primárně situaci v USA, která je v mnoha ohledech dramatičtější než v Evropě. Ale ruku na srdce – poměrně úspěšně jí sekundujeme.

„Obchodníci jsou velmi podobní pedofilům, jsou to odborníci na děti. Obě skupiny vědí, jak je získat. Za účelem prodeje co největšího množství výrobků je všechno dovoleno.“ Připadají vám tato slova přehnaná? Ve chvíli, kdy se prodej a prosperita staly hybným motorem celé naší společnosti a spotřební zboží pro děti jedním z nejvýnosnějších hospodářských odvětví, se bohužel tento vtip mění v krutou realitu. Marketing zaměřený na děti, které se sotva naučily chodit, je důmyslně propracovaným systémem. Cílí nejen na rodiče, nakupující zboží pro děti, ale i na děti samotné. V průběhu předškolního a školního věku se systematicky snaží změnit jejich hodnotové žebříčky ve prospěch materialismu. Ne to, jaké děti ve

Foto Ivana Jonová

skutečnosti jsou, ale to, co nosí na sobě a s čím si hrají, tvoří jejich skutečné postavení mezi jejich vrstevníky. Dokument popisuje nejen způsoby této skryté manipulace, odehrávající se zejména na obrazovkách TV. Pozastavuje se nad neschopností státu regulovat tento odporný byznys, ale také nad absurdní neschopností některých rodičů své děti před tímto chránit. To je mimochodem poměrně těžké v situaci, kdy většina z nich je chycena do stejné marketingové pasty a virtuální reality jménem materiální štěstí. Dokument v českém znění můžete zhlédnout např. [zde](#). **-jj-**

Pozvánky - leden 2015

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 13. 1., od 18:00, cvičná kuchyňka ZŠ Povážská (Nad Školou 560)

Kurzy probíhají 1 x měsíčně do května, hlásit se je možné na každý zvlášť. Přijďte rozšířit své kulinařské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánské vaření. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Zelené otazníky – „Návrat velkých býložravců: výzva péče o krajinu 21. století?“

Středa 21. 1., 18:00, restaurace Baobab (nad Zborovem, Bavorova 20, Strakonice)

Potřebuje středoevropská krajina velké býložravce? Je zde pro ně místo? Může se do

naší přírody vrátit zubru? Nestačil by domácí dobytek, aneb proč není pastva jako pastva? Dáme prostor přírodě, nebo budeme lpět na jejím nákladném a neefektivním technickém napodobování? Na tyto otázky se pokusí odpovědět Mgr. Miloslav Jirků, Ph.D. (AV ČR v ČB). -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Pokračuje výstavka fotografií Břetislava Kocka, větviček na určování, akce Paměť strakonických stromů a Nejmilejší knihy - v půjčovně pro děti a dospělé na pobočce Za Parkem

Další odpolední čtení na pobočce

Pátek 9. 1. další odpolední čtení pro dospělé i děti (každá skupinka může být i zvlášť). Přijďte se podělit o hezké úryvky z vašich oblíbených knih (nebo těch, které jste dostali k Vánocům) a poslechnout si jiné. Vaše čtení není podmínkou, můžete jen posedět a potěšit se, vyměnit si tipy. 15:00 – 17:00 hod. v půjčovně v Husově ulici (lze přijít kdykoliv mezi 15. a 17. hodinou, třeba jen na část programu).

Přednáška o budování parkového okruhu v Praze a Vídní

Středa 14. 1. doc. Ing. arch. ThLic. Jiří Kupka, Ph.D.: Když dva dělají totéž, není to totéž - budování parkového okruhu v Praze a Vídní (přednáška s promítáním). Od 17.00 v promítacím sále strakonického gymnázia.

Přírodovědná procházka z Radomyšle do Strakonice

Sobota 17. 1. tradiční přírodovědná procházka ke sv. Janu a přes Věno a Domanice do Strakonice (10 km). Sraz v 10:55 před nádražím ČD. V 11:09 jede vlak do stanice Radomyšl zastávka. Odtud se půjde po zpevněných cestách. **Tentokrát se bude cestou povídat hlavně o možnostech zapojit se do ochranných činností v roce 2015.**

Tvořivý podvečer: Pletení na prstech

Pondělí 19. 1. Tvořivý podvečer s Boženou Legátovou: Pletení na prstech (šála, tkanice...). 17:00 – 19:00 hod. v půjčovně v Husově ulici č. 380 (lze přijít kdykoliv mezi 17. a 19. hodinou, třeba jen na podívání). Potřeby budou připraveny, ale lépe je přinést i vlastní (silnější vlnu a háček).

Strakonické příběhy XIII. Voda most sebrala

Úterý 20. 1., přednáška historika Karla Skalického. Příběhy jednotlivých strakonických mostů. Velká povodeň roku 1784 a všední život tehdejšího města na divoké Otavě. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 v restauraci Baobab.

Výlet s prohlídkou funkční vodní elektrárny (Katovice)

Sobota 24. 1. Sraz v 8:50 u zastávky MHD na sídlišti Mír. V 9:00 jede autobus **do Katovic**, kde navštívíme elektrárnu Josefa Mojžíše, součástí bude výklad. Seznámíme se i s pohnutou historií tamního mlýna. Zpět jede autobus ve 13:07 nebo lze jít pěšky po pěšinách podél řeky.

Další společné hraní na kantely

Neděle 25. 1. další společné hraní na kantely (vyrobené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18.00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci s o. s. Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu **zveme také veřejnost.**

Schůzky kroužku MOPíků – společně pro rodiče s dětmi

Kromě 2. a 30. 1. - sraz vždy v pátek v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO. Chodit lze i nepravidelně. Při kroužku se může scházet i skupinka dospělých bez dětí, případně také oddíl starších školáků. **9. 1.** si budeme na pobočce číst z nových knížek, které jsme dostali pod stromeček (nebo i ze starých), **16. 1.** půjdeme do lesa ke krmelci a pak na teplý čaj, **23. 1.** zapátráme u řeky po zimních ptačích hostech. Kdykoliv bude sníh, strávíme část schůzky sáňkováním, jindy můžeme jít do tepla a mikroskopovat.

Více na www.csop-strakonice.net. V případě změny jízdních řádů informace na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). -ah-

Drobné smetí

Zpráva o životním prostředí ČR

Souhrnná zpráva o trendech v životním prostředí ČR za rok 2013 je k dispozici [zde](#). Na str. 12 a 13 jsou shrnuty hlavní pozitivní a negativní tendence ve vývoji.

Pro zájemce o činnosti v ochraně přírody při ZO ČSOP Strakonice

Odkazujeme na loňský článek, který rozebírá hlavní plánované akce a činnosti pro ochranu životního prostředí v našem regionu v průběhu roku (viz [zde](#) str. 2). Pro více informací a konkrétní dotazy využijte kteréhokoli kontaktu v tiráži časopisu.

Zápisy z přírodovědných výletů

Zápisy z posledních dvou výletů roku 2014 (do Písku a Bohumilic v Čechách) naleznete [zde](#) a [zde](#). -jj-

Literární okno

Sváteční den v rodině přírodovědců

Jak tráví dovolenou někdo, pro koho je pobyt v přírodě a její zkoumání povoláním? Vyrazí někdy třeba jen tak na lyže, aniž by při tom „řešil“ stav okolního prostředí nebo svoji přerušovanou práci? Co se mu venku všechno honí hlavou? Když jsem přemýšlela, o které z osobností našeho regionu bych mohla napsat do lednového čísla Kompostu, vybavil se mi článek s popisem volného dne jedné vědecky založené dvojice:

...Otevřu oči a vyděsím se. Proboha, už je světlo! Zase jsem zaspala. Pak mi ale dojde, že jsem na dovolené, a líně se otočím, že si přispím. Idea to je dobrá, ale mozek ji nerespektuje. Už se kolečka roztočila a už to v hlavě šrotuje. Zapomněla jsi vyvěsit výsledek soutěže o nejlepší prezentaci v rámci konference postgraduálních studentů! Máš s sebou podklady k dopsání článku? Nezapomněla jsi doktorskou disertaci, kterou musíš opravit? Omluvila ses na schůzi?

... V devět odkráčíme na opulentní snídani, při které s mužem, který je také vědec a univerzitní pedagog, probíráme náš nesmyslný způsob života. Ráno v šest z postele, honem do práce, ať ještě před příchodem ostatních stačíme něco přečíst. Pak plný den aktivit spojených s „pasením“ studentů, přednášením, kontrolou čerpání peněz, byrokracií a hodnocením nehodnotitelného. Ve čtyři odpoledne vše utichá a my se snažíme do sedmi večer ještě vyhodnotit výsledky z pokusů nebo něco načíst či sepsat. Po pár letech se cítíme jako uvláčené onuce s mizivou kreativitou a nicotným kulturním rozhledem... No nic. Je dovolená a plané tlachání a stěžování nepomůže. Nazujeme běžky...

... Pokaždé, když se mi těžko zaboří hluboko pod úroveň chodidel, připomíná má snaha postavit se převalování moučného červa na lžičce. S přibývajícím počtem modřin mi docházejí síly i nadšení. Nicméně se tvářím statečně a v posledním kopci se snažím o něco, co by mělo připomínat běh. Před chatu dorážím s výrazem machra, který to má vše zmáknuté. Odměnou je mi pivo, sprcha a vyhřátý pokoj...

... Otevřu e-mailovou schránku, abych vyřídila to nejnnutnější. Vykoukne na mě nejméně dvacet zpráv a mezi nimi odkaz na blog paní doktorky Markové s doporučením, ať se bráním. S mírnou nechutí blog otvírám a dozvídám se, že jsem přírodovědecký lobbista, který tuneluje stát i kapsy daňových poplatníků, ničím Šumavu a vůbec, že je potřeba si na mě i mně podobné pořádně posvítit. Nejpodezřelejší je ale fakt, že moje fakulta získává na vědu a výchovu studentů několikanásobně více peněz než fakulta sousední.

Nechci věřit svým očím. To snad není možné, že by lékařka nevěděla nic o způsobu

Prof. Ing. Hana Šantrůčková, CSc., foto rodinný archiv

financování vědy a výzkumu? První reakce je: To chce odplatu, vždyť to je pomluva! Chvilí je mi smutno a pak si raději řeknu, že nás ta paní vlastně chválí. Sice trochu nešikovně, ale chválí. Ukazuje lidem, že naše věda je na dobré úrovni, že jsme schopni získat peníze v grantových soutěžích českých i mezinárodních, že vytváříme dobré podmínky pro studenty...

... Beru knihu Ivana Klímy a pomalu usínám nad posledním poselstvím dne: „Pomsta, jakkoli se zdá vysvětlitelná, pochopitelná a očišťující, totiž stojí na počátku činů, které spravedlnost strhávají do propasti. Tam, kde nevládne spravedlnost, pak dostává prostor zločin.“

Článek vyšel 25. 3. 2012 v časopisu Respekt – viz [zde](#). Jeho autorkou je **prof. Ing. Hana Šantrůčková, CSc.**, jejímž pracovištěm je Jihočeská univerzita (katedra biologie ekosystémů) a bydlištěm jedna z obcí v nedalekém okolí Strakonice. Manžel, **doc. Ing. Jiří Šantrůček, CSc.**, vyučuje také na JČU (na katedře fyziologie rostlin) a vědě se věnují i obě dcery. Často mají manželé Šantrůčkoví práci v terénu, což konkrétně vypadá například tak, jak popsali u nás ve Strakonících 26. 11. 2014 při přednášce o Sibiři: spolu s místními odborníky navštívili vybrané lokality, odebrali tam vzorky půdy a v laboratoři je prozkoumali. Takto řečeno to zní jednoduše, ale znamenalo to mimo jiné čekat týden na příslušnou „bumážku“ a zbytečně tak zkrátit vymezený čas... pohybovat se s těžkými batohy a na místě samém žít v ubytovně připomínající zahradní přístřešek... při odběru půdy počítat se silným mrazem a dalšími obtížemi... na obličejích nosit sítku kvůli komárům... vidět na vlastní oči výsledky změn klimatu, o nichž se běžně příliš nepřemýšlí nebo se nespojují s lidskou činností, ale které jsou pro vědce silně znepokojující (viz článek na str. 2)... čelit nepochopení ze strany lidí, kteří si představují ochranu přírody jako hobby a vědce jako příživníky...

Na druhé straně to musí být velké dobrodružství, když se člověk dozvídá něco nového a může ze získaných informací vyvozovat nějaké závěry. Paní Šantrůčková se zabývá tím, jak se organická hmota např. z opadaného listí přeměňuje v půdě na živiny pro rostliny. Při strakonické přednášce bylo obecenstvo naladěné příznivě a my, organizátoři, jsme tomu byli velice rádi. Jsme manželům Šantrůčkovým i dalším vědcům za jejich činnost vděční a vážíme si jí. Včetně toho, že si udělali čas a přijeli nám povyprávět o záležitostech, které se nás silně dotýkají, ačkoliv jsou spjaty se vzdálenými místy. **-ah-**

Pravidla etikety na návštěvě v přírodě

V minulém čísle našeho časopisu jsem se hned ve dvou článcích zmiňovala o knížce paní Elišky Haškové Coolidge „**Pět amerických prezidentů, česká babička a já**“. Je to tím, že jsme při listopadovém literárním zájezdu se čtenáři Šmidingerovy knihovny zajeli i do Kunderatic, kde má paní Eliška svůj druhý domov, a tak její kniha kolovala autobusem, předčítala jsem z ní na mikrofon a pilně ji od té doby půjčuji všem, koho zaujala. Píše se v ní o minulosti rodiny Haškových i o současné práci

Foto -vh-

paní Elišky – o tom, jak vyučuje pravidlům slušného chování a jak velký význam etiketě přikládá. Nevidí v ní jen soubor pravidel, ale něco více: výraz úcty a ohleduplnosti, snahu vyhovět druhým a dát jim najevo svou ochotu brát je vážně, respektovat jejich zvyklosti, zajímat se o ně a učit se jim co nejlépe porozumět. V době, kdy paní Eliška pracovala v Bílém domě jako asistentka amerických prezidentů, měla na starost psaní oficiálních projevů, nákup vhodných dáreků pro nejrůznější návštěvy, korespondenci... to vše muselo být velice náročné a není divu, že zkušenosti někoho, kdo to vše dobře zvládal, jsou neocenitelné.

Jsme-li pozváni na ples nebo na recepci, je potřeba se chovat tak, aby to bylo našim hostitelům příjemné a aby i my sami jsme měli z takové události dobrý pocit. Navozuje to atmosféru důvěry a přátelství a je to něco, na čem se dá stavět. A co v případě, jdeme-li do přírody, do domova divokých rostlin a zvířat? Dovedeme si uvědomit, že i tam jsme hosty? Že se nepatří cítit se mezi nimi jako někdo nadřazený, kdo si může dělat, co se mu zlíbí?

Kdybych měla příležitost navštěvovat lekce paní Elišky, moc ráda bych se od ní co nejvíce naučila. A co se mi obzvlášť líbí, je její hezký vztah k šumavské krajině a slova, která jí ve své knížce věnovala. Myslím, že pravidlům etikety plně odpovídají. Posuďte sami: „... Všichni si pamatujeme, jak jsme v listopadových počátcích neochránili velkou část národního dědictví, jak se vyvážely obrazy, nábytek, starožitnosti. Nebyly tu peníze, a tak se za babku prodávaly věci, které měly obrovskou hodnotu. Lidé v zahraničí toho bystře využili. Byla bych nerada, kdyby se totéž stalo s přírodním bohatstvím, jako je Šumava. Nechtěla bych sledovat, jak se ze Šumavy postupně stává druhé Bavorsko. Proslulé malé vesničky se svou okouzující prostotou nabízejí mezinárodní turistice poklad, jaký už ve světě najdete málokde. Byl by hřích zničit je jen proto, že někdo podplatí starostu a postaví v nich domy a penziony, které s krásnou šumavskou architekturou nemají nic společného. Léta jsem byla ve Washingtonu členkou občanské komise historického Georgetownu, protože jsem tam bydlela. Velmi jsme dbali o

to, aby prostředí nejstarší a nejcennější washingtonské čtvrti zůstalo zachováno. Přitom je jeho historie s tou zdejší nesrovnatelná, sahá jen do poloviny 18. století...”

Za sebe bych si zachování všeho cenného, co je nám svěřeno k opatrování, přála také - a samozřejmě nejen na Šumavě. Doufejme, že nový rok 2015 přinese jen samé pozitivní změny a že náš časopis bude plný dobrých zpráv. **-ah-**

O dětech, o psech a o Vánocích

Kdykoliv vyhledáváme s vedoucími kroužku MOPíků společnou návštěvu strakonického psího útulku, vybaví se nám poznámky lidí, kteří podobným aktivitám nepřejí: „... No jo, dobrovolníci, ti mají rádi jen zvířata, a o lidi se nestarají...” nebo „... O psy se pečuje, město na to přispívá, ale lidi by to potřebovali víc...” – jako kdyby to muselo být nutně v nějakém příkrém rozporu. Divíme se tomu, protože máme rádi jak lidi, tak zvířata, podobně jako dítě miluje maminku i tatínka a všímá si jich obou. Do Kompostu píšeme přednostně o ochraně přírody, abychom vyplnili mezeru v médiích a pojednali toto téma ve vztahu k našemu městu a ke konkrétním aktivitám konkrétních lidí, ale to nemá nic společného s tím, že lidem bychom nepomáhali a že by nám na nich nezáleželo. A co víc: zavedeme-li do psího útulku malé děti, můžeme jim snadno ukázat, jak se dá pomoci někomu, kdo je v nouzi. Kdybychom jim chtěli ukázat třeba dětské centrum, sotva by nás tam nechali nějak pomáhat, kdežto za pejsky chodíme pravidelně, nosíme jim piškoty nebo si je po skupinkách rozebereme k venčení. Myslíme si, že kdo se učí od útlého věku projevovat soucit vůči zvířatům, snáze jej bude mít i pro lidi, místo aby začal dávat přednost jen psům nebo jen dětem nebo zkrátka nějaké omezené skupince „vyvolených“.

Foto -ah-

Stejně jako v jiných letech jsme si na pátek 26. 12. naplánovali, že přineseme pejskům do útulku něco na zub, aby mohli také mít o Vánocích o něco víc radosti než ve všedních dnech. Sešlo se 13 dospělých a 7 dětí. Že bychom přáli hodně spokojenosti i všem opuštěným lidem, na to přišla řeč také, ale i kdyby ne, stejně je nám všem tahle myšlenka vlastní. A tak připojuji verše naší kamarádky Evelíny ze západních Čech, které jsou věnovány panu Ludvíku Hessovi, patronovi českých babyboxů a veliteli literárního časopisu Divoké víno (viz [zde](#)). **-ah-**

Balada betlémská

(panu Ludvíku Hessovi, patronovi českých babyboxů s úctou)

*Pomozte, matičko,
bolest mě trhá,*

*první je k umření,
k životu druhá.*

*Synečku zrozený
ve svitu komety,
bez táty, bez jména,
předem jsi prokletý,
synáčku, miláčku,*

světlo i naděje.

*Posledním pohledem
máma tě přikreje.*

*Do města spěchejte,
ke chrámovým dveřím.
S vírou ho, babičko,*

dobrým lidem svěřím.

* * *

*Dva chlapci přežili
vraždění neviňátek.
Jednoho Ježíš zvou,
druhý je z nekřtěňátek.*

Evelína

Novoroční povídání o rezonančním dřevě

V knize Jana Vrby *Myslivcův rok* (1942) se můžeme dovědět tuto zkušenost, odpozorovanou při pěstování smrků: „... Druh druha přerůstá, snaží se ho zastínit a potlačit. Ale již tu je lesník, který vybere méně zdatné stromky, čímž uvolní ostatní, aby mohly zesílit v slabých dosud kmíncích a také pořádněji rozložit kořán v půdě. Je to nutné, poněvadž jinak by mohly býti polámaný závěsem sněhovým nebo vyvráceny vichřicí. Na pár let je tak porostu pomozeno, ale potom propukne boj znovu a všechno se opakuje několikrát...”

Foto -ah-

...Ale pravda světitá, že všechen ten zisk je placen hrubnutím dřevního vlákna. V těch dávných lesích, které pěstoval sám Pánbůh, rostly smrky široké při spodku a úzké při špičce... Z každého takového stromu bylo možno vyloupnouti desku na housle. Toho ovšem není u smrků vypěstovaných, jejichž dřevo už nezpívá...”

Myslím, že totéž, co o dřevě, se může říci i o přírodě jako takové – tam, kde se zatím ještě zachoval fungující ekosystém, zůstává pro naše potomky něco vzácného, co má ryzí kvalitu a co nelze srovnávat s ničím jiným. Je pravda, že i kulturní krajina přizpůsobená člověku patří k našemu světu a že je umění ji vytvořit a udržovat. Ale to nic nemění na tom, že je to jen napodobě-

nina čehosi, co je ve skutečnosti nenapodobitelné.

Zimní měsíce jsou obdobím dlouhých večerů, kdy si snáze můžeme udělat čas třeba na kreslení, na hudbu nebo na důkladné promyšlení všeho, co by se dalo dělat s větším porozuměním a láskou než dosud, v čem bychom se mohli nechat inspirovat od druhých lidí nebo co bychom mohli nabídnout my jim, co by v nás mohlo rezonovat a z čeho by mohlo naším společným přičiněním vzejít něco hezkého a cenného.

Často, když slyším nějaké zvláště pěkně znějící tóny, si vzpomenu na slova z písničky Závídím od Jiřího Grossmanna: „... závidím houslím stříbrný hlas, závidím mořím prostor a čas...“ Vzpomněla jsem si na ně i teď, když píšu o rezonančním dřevě, a tak jimi tohle novoroční povídání končím a přála bych nám všem, aby nás čekal rok dobrý, za kterým bychom se mohli příští zimu ohlédnout s čistým svědomím a s radostí. **-ah-**

Listovka

Zapomenuté kouty Strakonicka – nenápadné skupinky stromů v parku

O strakonickém parku bych si nedovolila říci, že je zapomenutý, protože je o něj průběžně pečováno a je čím dál tím více navštěvován (což podpořily aktivity sdružení Jsme Strakonice a Sunshine Cabaret). I tak mám ale důvod o něm psát – výběr dřevin, které jsou zde vysazené, je totiž zjevně vedený snahou vytvořit jakési arboretum a mimo dubu letního zde mít i dub zimní, vedle borovice černé i vejmutovku, vedle obyčejného buku i vyšlechtěný, s převislými větvemi... Kdo umí jednotlivé druhy poznat, ten si toho jistě všiml, ale kdo nemá o zeleň zájem, nijak její pestrost nevnímá. Chodí parkem v rychlosti, jen po cestě odněkud někam, a zapomíná se po nenápadných skupinkách stromů ohlédnout, podívat se jejich kráse a třeba se u nich i zastavit.

Živý plot byl kdysi zřejmě ze sestříhaného habru, protože některé stromky podél chodníků zůstaly a vyrostly, zatímco ostatní byly vystřídány jinými křovinami. Z cizokrajných stromů mohu jmenovat ruj vlasatou nebo dřezevec. Z méně známých domácích například svídu, která navíc je zde ve stromovité formě, i když běžnější je keřová. Opatřit stromy cedulkami, to by asi byla marná práce, vandalismus by slavit triumf, ale pokud se nám ozve, že byste chtěli park projít a něco se přiučit, rádi se vám budeme věnovat. **-ah-**

Foto -ah-

Do třetice všeho dobrého a zlého

Proč zrovna do třetice? Možná jen proto, že to slovo pěkně zní a hodí se, ale možná že je v tom skryté přání, aby toho dobrého bylo víc, aby to nebylo 1 : 1, ale aspoň 2 : 1, když ne úplně všechno jen z toho jednoho soudku, z kterého bychom nabírali nejrady.

Máme za sebou tři roky s naším časopisem a říkám si, že píli a vytrvalost to stálo nejen nás, kdo ho tvoříme, ale i vás všechny, kdo si v něm čtete a čerpáte z něj inspiraci. Dovedeme si dobře představit, jak málo času k tomu máte, a vážíme si toho, věnujete-li jej článkům, které jsme pro vás připravili.

Ten samý týden, kdy jsme dokončili prosincové číslo, se konala i schůze strakonické ZO ČSOP - mluvilo se na ní o tom, co jsme se snažili udělat pro ochranu přírody v roce 2014 a v předcházejících letech a jak bychom chtěli pokračovat v budoucnu. Jedním z bodů byla i předběžná domluva, že by si stávající předseda organizace, jímž je můj muž Vilém Hrdlička, přál předat funkci mladšímu nástupci, Janu Jurášovi. Za tu dobu, co Vilda s Honzou spolupracují, se dobře znají a mohou jeden druhému důvěřovat. Bude pro ně samozřejmostí, že si budou i dál navzájem radit a pomáhat, že to bude mezi nimi rezonovat. Když jsem psala pro tohle sváteční, novoroční číslo našeho časopisu povídání o rezonančním dřevě, promítaly se mi do toho všechny možné příklady ze života a na tu listopadovou schůzi ČSOP jsem si vzpomněla také – na vděk vůči Vildovi, který se více než sedm let poctivě snažil udělat pro ochranu přírody v našem okolí to nejlepší, co uměl, i na naději, že Honza si bude počínat zrovna tak zodpovědně. Když teď píšu o třech letech našeho Kompostu, je to také tak – dáváme si na něm záležet a je to pro nás každý měsíc velké dobrodružství, když se snažíme sladit naše nápady a představy a zároveň si představit i ty vaše a počítat s nimi. Už to samo o sobě nám za to snažení stojí, že jím roste naše vzájemné porozumění a dobrá vůle. Jestli si to nezkazíme, bude to tak i pokračovat. První tři roky máme za sebou - a tohle číslo už je z těch nových, už má v záhlaví letopočet 2015... **-ah-**

Jedlý Kompost

Ovoce

Ovoce většina z nás vnímá jako pochutinu. Potravinu, která se do jídelníčku přidává nad rámec „běžných“ surovin nebo se konzumuje jako chuťovka mezi dvěma hlavními jídly. Na prosincovém kurzu zdravého vaření jsme se k ovoci snažili přistupovat jako k plnohodnotné surovině, která má místo i v tvorbě klasických jídel. Samozřejmě zasazena do rámců nejen zdravé výživy, ale i zdravého vkusu. Takže vegetariánské varianty kuřete s broskví se nikdo nedočkal. Teoretické podklady demonstrováných receptů se týkaly dvou okruhů. Prvním byl význam samotného ovoce v jídelníčku. I když máme k jeho konzumaci z historického hlediska velmi blízko a je pro nás v podstatě nejpřirozenější potravinou, stále se v nejrůznějších diskusních okruzích objevuje řada mýtů, které se snaží tento fakt zpochybnit. Existuje řada dietologů, která řadí ovoce téměř přímo do skupiny nepříznivých cukrovinek z důvodu obsahu jednoduchých sacharidů. Tyto obavy považují za liché, a to hlavně kvůli vysokému obsahu vlákniny, které toto (u většiny druhů) nevelké množství sacharidů brzdí ve vstřebávání. Ovoce obsahuje rekordní množství nejrůznějších příznivých fytochemikálií a antioxidantů a také velké množství vody s příznivým zastoupením minerálů (tato kombinace je ideální pro zdravou hydrataci). Množství zkonsumovaného ovoce navíc málokdy bude tak velké, že by mohlo ohrozit náš energetický metabolismus. Neustálé kritice je vystaveno exotické ovoce. Část lidí vnímá negativně zeměpisnou nepůvodnost takových potravin a tedy i nepřirozenost jejich konzumace. Vzhledem k podobě našeho většinového jídelníčku a také naší samotné genové promíchanosti nepovažují tento argument za racionální. Konzumaci dováženého ovoce spatřují problematickou zejména z ekologických příčin. Myslím si, že z větší části si vystačíme s druhy ovoce, které jsou běžně pěstovány v našich zeměpisných šířkách. K jejich uchování pro konzumaci v mimovegetačním období můžeme využít některého ze způsobů konzervace. Sušením zastavíme v ovoci rozkladné pochody a výrazně zpomalíme ztrátu některých vitaminů. Vzhledem k velké ztrátě vody stoupá v takové potravine v poměru k váze obsah mnoha ži-

Rýžový náky, foto -ah-

vin. Konzervováním ovoce jej spíše uchováme k nejrůznějším kulinářským úpravám. Přidávaný cukr a tepelná úprava snižuje dietetickou hodnotu takové potraviny.

Druhým teoretickým okruhem prosincových kurzů bylo využití ovoce při přípravě sladkých jídel - zejména pro snížení obsahu přidávaného rafinovaného cukru a tedy zlepšení výživových vlastností pokrmů. Pro tento postup můžeme dobře využít zejména sladších druhů ovoce (banán, hroznové víno, broskve...) nebo nadrobno pokrájené ovoce sušené. V kuchyni výborně využijeme i chuťová specifika jednotlivých druhů ovoce a zbavíme tak sladkou kuchyni určité fádnosti.

Arašídovo-banánová zmrzlina

Ingredience: dva banány, kokosové mléko (200 ml), arašídové máslo (100 ml), hnědý cukr (dvě lžice)

Postup přípravy: Všechny ingredience umixujeme dohladka. Hmotou plníme v tenčích vrstvách nádoby a v mrazáku necháme zmrznout do polotuha.

Fialový salát

Ingredience: červené zelí, mandarinky (mohou být kompotované), sójový jogurt

Postup přípravy: Nadrobno nakrájené červené zelí (nebo nasekané ve stolním mixéru) smícháme s pokrájenými mandarinkami přibližně v poměru 2:1. Přimícháme neochucený sójový jogurt a podáváme.

Ovesné sušenky

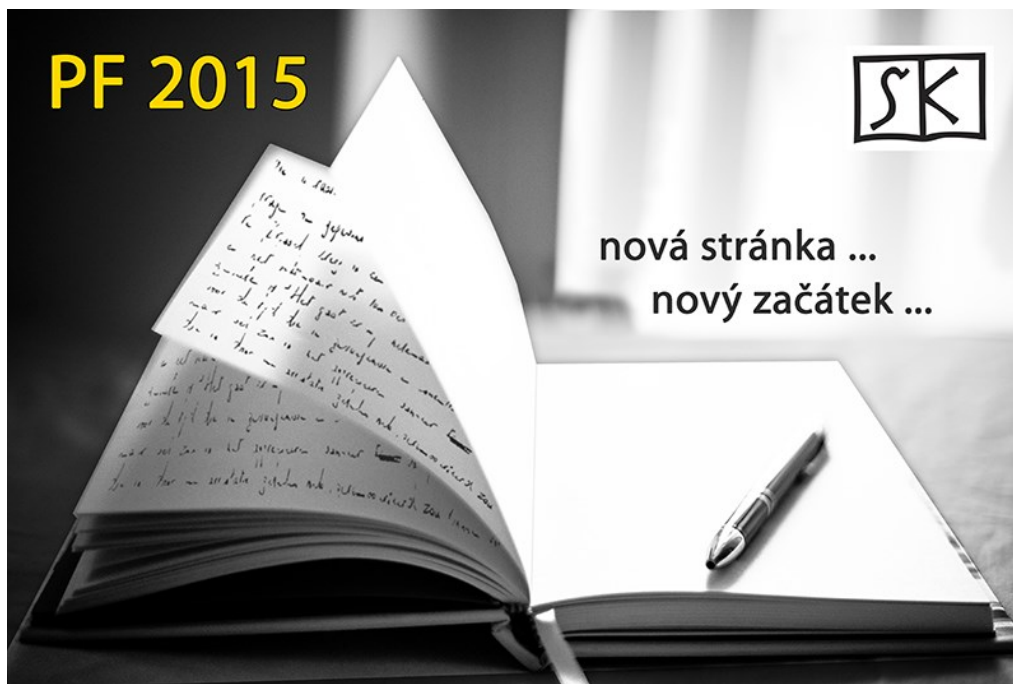
Ingredience: Ovesné vločky - jemné s klíčky (1 šálek), instantní pohankové vločky (1/2 šálku), víceprocentní hořká čokoláda (50 g), hnědý cukr (1/4 šálku), libovolné sušené nebo kandované ovoce (rozinky, švestky, meruňky, ananas, zázvor...), hladká celozrnná mouka (1 šálek), rostlinný olej

Postup přípravy: Ovesné a pohankové vločky zalijeme 1 a 1/2 šálkem vroucí vody, necháme nabobtnat. Do vychladlých vloček zamícháme cukr, mouku, posekanou čokoládu a posekané sušené ovoce. Z těsta tvoříme tenké kulaté placky a klademe na olejem potřený pečicí papír. Pečeme při 180 °C 30 – 40 minut.

Veganský rýžový nákyp

Ingredience: kulatozrná rýže natural (500 g), rostlinné mléko (čerstvé nebo sušené), dva pomeranče, půl ananasu (nebo konzervovaný), příp. další libovolné ovoce, kompotované broskve nebo meruňky, hnědý cukr dle chuti, sůl, badyán, anýz, hřebíček

Postup přípravy: Rýži uvaříme v mírně osoleném rostlinném mléce doměkka (v přibližném poměru 2 šálky mléka : 1 sálek rýže) – do vyvaření tekutiny. Vaříme společně s kořením (badyán, anýz, hřebíček), které jsme dali např. do čajového vajíčka. Uvařenou rýži dle chuti osladíme. Několik lžic rýže dáme stranou a umixujeme s kompotovanými broskvemi nebo meruňkami bez nálevu. Zbývající rýži rozdělíme na dvě poloviny. První polovinu vložíme do olejem vytřenou zapékací nádoby, na ni poklademe na kostky pokrájený ananas a pomeranče a přikryjeme druhou polovinou rýže. Pečeme na 180 °C 30 – 45 minut. Několik minut před koncem pečení nákyp potřeme polevou z broskví nebo meruňek. -jj-

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody
Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková,
Vilém Hrdlička, Eva Legátová, Lenka Vamberová,
Miroslav Treybal

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2015

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO a EU, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba
půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

